

Μικρό ιστορικό κατανόησης της Πρώτης Παγκόσμιας ανθρωποσφαγής

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, επίσης γνωστός ως ο Μεγάλος Πόλεμος όπως λεγόταν πριν το ξέσπασμα της Δεύτερης Παγκόσμιας ανθρωποσφαγής, ήταν μια γενικευμένη σύγκρουση των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων που διήρκεσε από τον Ιούλιο του 1914 ως τις 11 Νοεμβρίου 1918. Στην ουσία αν και ήταν μία μεγάλη ενδοευρωπαϊκή διένεξη με τα κύρια μέτωπα στη Γηραιά Ήπειρο, η επέκτασή της και στη περιφέρεια, με ενεργό συμμετοχή αποικιακών στρατευμάτων (με την εμπλοκή ακόμα και αμερικανικών), προσέδωσαν τελικά την έννοια του παγκόσμιου.

Τεως το 1914 οι 6 ισχυρότερες καπιταλιστικά χώρες (Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία, ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία) είχαν συγκεντρώσει υπό αποικιακή εκμετάλλευση το μισό σχεδόν των εδαφών του πλανήτη και το 1/3 περίπου του πληθυσμού του. Η «λεία» αυτή, ωστόσο, δεν ήταν ισομερώς κατανεμημένη. Οι αποικίες της «προπορευόμενης» Βρετανίας π.χ. ήταν τριπλάσιες απ' ό,τι της Γαλλίας, 11πλάσιες απ' ό,τι της Γερμανίας και 100πλάσιες απ' ό,τι της Ιαπωνίας.

Το γεγονός οφειλόταν στην ανισόμετρη ανάπτυξη του καπιταλισμού παγκοσμίως. Χώρες, όπως οι ΗΠΑ, η Γερμανία και η Ιαπωνία, που ιστορικά εισήλθαν στο δρόμο της καπιταλιστικής ανάπτυξης αργότερα από ό,τι η Βρετανία και η Γαλλία, βρέθηκαν αντίστοιχα να έπονται στη διεκδίκηση εδαφών και αγορών. Η δυναμική όμως που απέκτησαν, καλύπτοντας με γοργούς ρυθμούς την απόσταση που τις χώριζε από τους «πρωτοπόρους», έκανε όλο και πιο επιτακτική την ανάγκη (για τα δικά τους μονοπώλια) για την αναδιανομή των αγορών και σφαιρών επιρροής, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στο συνεχώς μεταβαλλόμενο συσχετισμό δυνάμεων.

Απόρροια όλων των παραπάνω υπήρξε η εκδήλωση εντάσεων, όπως η πρώτη και δεύτερη μαροκινή κρίση (1905 – 1906 και 1911, αντίστοιχα) ή η βοσνιακή κρίση (1908 – 1909), καθώς και τοπικά – περιφερειακών συγκρούσεων, όπως ο Ισπανοαμερικανικός πόλεμος (1898), οι πόλεμοι των Μπόερς (1899 – 1902), ο Ρωσοϊαπωνικός πόλεμος (1904 – 1905), ο Ιταλοτουρκικός πόλεμος (1911 – 1912) και βεβαίως οι Βαλκανικοί πόλεμοι (1912 – 1913).

Παράλληλα, διαμορφώνονταν και οι διεθνείς συμμαχίες των καπιταλιστικών κρατών, που σύντομα αποκρυσταλλώθηκαν σε δύο μεγάλους πολιτικοστρατιωτικούς συνασπισμούς. Προηγήθηκε το Σύμφωνο Γερμανίας και Αυστροουγγαρίας (1879), στο οποίο κατόπιν προσχώρησε και η Ιταλία, συγκροτώντας την Τριπλή Συμμαχία – «Κεντρικές Δυνάμεις» (1882). Από την άλλη μεριά, οι «προαιώνιοι» ανταγωνιστές, Βρετανία και Γαλλία, αφού διευθέτησαν τις μεταξύ τους αποικιακές διαφορές (αγγλογαλλική Συμφωνία, 1904), συνασπίστηκαν με τη Ρωσία, συγκροτώντας την Τριπλή Εγκάρδια Συνεννόηση – «Αντάντ» (1907) (από τη γαλλική λέξη entente =συνεννόηση).

Την αφορμή, για την ολομέτωπη ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των δύο διαμορφωθέντων υπεριαλιστικών συνασπισμών, έδωσε στις 28 Ιούνη 1914 η δολοφονία του διαδόχου της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας Φραγκίσκου Φερδινάνδου και της συζύγου του από Σέρβους εθνικιστές στο Σαράγεβο. Ένα μήνα μετά (28 Ιούλη) τα αυστροουγγρικά στρατεύματα εισέβαλαν στη Σερβία, πυροδοτώντας σειρά αλυσιδωτών γεγονότων. Στις 31 Ιούλη η Ρωσία – σύμμαχος της Σερβίας – κήρυξε γενική επιστράτευση, προκαλώντας την αντίδραση της Γερμανίας, η οποία την επόμενη μέρα (1 Αυγούστου) της κήρυξε τον πόλεμο. Στις 3 Αυγούστου, η Γερμανία κήρυξε τον πόλεμο και στη Γαλλία, ενώ την επομένη η Βρετανία κήρυξε τον πόλεμο στη Γερμανία. Προοδευτικά εντάχθηκαν στον πόλεμο 38 χώρες, που μαζί με τις αποικίες τους, κάλυπταν το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού του πλανήτη.

Στην πορεία του πολέμου, οι αντιμαχόμενοι υπεριαλιστικοί συνασπισμοί διευρύνθηκαν, ενώ άλλαξε και η σύνθεσή τους. Στις Κεντρικές Δυνάμεις εντάχθηκαν ακόμη η Οθωμανική Αυτοκρατορία (1914) και η Βουλγαρία (1915), ενώ η Ιταλία άλλαξε υπεριαλιστικό στρατόπεδο, περνώντας με τις δυνάμεις της Αντάντ (1915). Με την Αντάντ συντάχθηκαν επίσης η Ιαπωνία (1914), οι ΗΠΑ (1917), καθώς και οι περισσότερες από τις εμπόλεμες τελικά χώρες, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα (1917). Η Ελλάδα μπήκε στον πόλεμο στις 28 Ιουνίου 1917 στο πλευρό της Αντάντ και η κυβέρνηση του Ελευθέριου Βενιζέλου συγκέντρωσε 300.000 στρατιώτες που εντάχθηκαν κατά το μεγαλύτερο μέρος τους στο αγγλογαλλικό στράτευμα που πολεμούσε στην Μακεδονία.

Οι αντιθέσεις, πάντως, υπήρξαν οξύτατες και μεταξύ των «συμμάχων», όπως υποδηλώνουν οι συνεχείς διαβούλεύσεις, συμφωνίες και διαφωνίες, πρωτόκολλα και συνθήκες, που πραγματοποιούνταν και μεταβάλλονταν διαρκώς «πάνω» και «κάτω από το τραπέζι» γύρω από το μελλοντικό μοίρασμα της λείας σε περίπτωση νίκης.

Το αποτέλεσμα των συγκρούσεων

Η νικηφόρα πορεία της επανάστασης στη Ρωσία τον Οκτώβρη 1917, η εξέγερση των ναυτών του γερμανικού στόλου στο Κίελο και η εξάπλωση του επαναστατικού πυρετού σ' όλα τα προλεταριακά κέντρα της Γερμανίας (Νοέμβρης 1918), οι επαναστατικές εκδηλώσεις στους στρατούς και τα μετόπισθεν μιας υπεριαλιστικών χωρών (Γαλλία, Αυστροουγγαρία, κ.α.), επέσπευσαν τις διαδικασίες για τον τερματισμό των εχθροπραξιών.

Στις 11 Νοέμβρη 1918 στην Κομπιένη της Γαλλίας υπογράφτηκε ανακωχή μεταξύ της Γερμανίας και της Αντάντ, που ουσιαστικά σήμανε και το τέλος του πολέμου.

Η Γερμανία απώλεσε το 1/8 των εδαφών της στην Ευρώπη, καθώς και όλες τις αποικίες της στην Αφρική, οι οποίες μοιράστηκαν κυρίως μεταξύ Βρετανίας και Γαλλίας. Οι κτήσεις της Γερμανίας στην Ασία περιήλθαν αντίστοιχα στην Ιαπωνία. Η Αυστροουγγαρία και η Οθωμανική Αυτοκρατορία διαμελίστηκαν και διαλύθηκαν. Σε γενικές γραμμές, η Βρετανία διατήρησε την πρωτοκαθεδρία της στην υπεριαλιστική πυραμίδα. Ιδιαίτερα ισχυρές, ωστόσο, αναδείχθηκαν και οι ΗΠΑ, που στο τέλος του πολέμου είχαν διπλασιάσει τις τοποθετήσεις κεφαλαίων τους στο εξωτερικό, ενώ είχαν συγκεντρώσει το 40% των παγκόσμιων αποθεμάτων σε χρυσό.

Το Φεβρουάριο του 1917 στη Ρωσία ζέσπασε η Μεγάλη Ρωσική επανάσταση. Ο Τσάρος Νικόλαος Β' παραιτήθηκε και ακολούθησε η επανάσταση του Οκτώβρη και την επικράτηση των μπολσεβίκων. Από την απώλεια του δυτικού τμήματος της ΕΣΣΔ (πλέον) σχηματίστηκαν η Πολωνία, παίρνοντας έδαφος και από τη Γερμανία, η Λετονία, η Λιθουανία και η Εσθονία.

Τον Οκτώβριο του 1918, ζέσπασε επανάσταση στην Αυστροουγγαρία και στις 13 Νοεμβρίου ο αυτοκράτορας Κάρολος Α' παραιτήθηκε. Η Αυστροουγγρική αυτοκρατορία διαλύθηκε και δημιουργήθηκαν δύο χωριστά κράτη, η Αυστρία και η Ουγγαρία. Οι διάφορες εθνικές μειονότητες διακήρυξαν την ανεξαρτησία τους. Οι Τσέχοι ενώθηκαν με τους Σλοβάκους και ανακήρυξαν την Τσεχοσλοβακική Δημοκρατία, ενώ οι Κροάτες κι οι Σλοβένοι ενώθηκαν με τη Σερβία και δημιουργήθηκε η Γιουγκοσλαβία.

Η ήττα της Γερμανίας το 1918 είχε ως αποτέλεσμα έντονες εσωτερικές ανατροπές και διαμαρτυρίες, που κορυφώθηκαν με στάση στο γερμανικό πολεμικό ναυτικό (ανταρσία στο λιμάνι του Κίελου) που οδήγησαν στην παραίτηση του αυτοκράτορα Κάιζερ και βασιλιά της Πρωσίας Γουλιέλμου Β'. Η γερμανική μοναρχία βρίσκει το τέλος της και το Ράιχ μετατρέπεται σε κοινοβουλευτική δημοκρατία, τη Δημοκρατία της Βαΐμαρης. Ένα χρόνο μετά, ξεσπά η επανάσταση των Συμβουλίων στη Γερμανία, ενώ και σε άλλες χώρες της κεντρικής Ευρώπης όπως Αυστρία, Ουγγαρία διεξάγονται επαναστατικές απόπειρες.

Τον Αύγουστο του 1920 η Οθωμανική αυτοκρατορία εξαναγκάστηκε να υπογράψει τη Συνθήκη των Σεβρών, που οδηγούσε σε απώλεια των αραβικών περιοχών και τμήματος της Ανατολίας και η οποία απορρίφθηκε από το ανεξάρτητο κίνημα των Νεότουρκων. Το κίνημα αυτό υπό την ηγεσία του Μουσταφά Κεμάλ χρησιμοποίησε αυτή τη διένεξη για να αυτοανακηρυχθεί κυβέρνηση το 1922 εκδιώκοντας το σουλτάνο και καταργώντας το χαλιφάτο. Αρχισε έτσι η ιστορία της σύγχρονης Τουρκίας.

Η Ελλάδα βγήκε κερδισμένη εδαφικά από τον Μεγάλο Πόλεμο. Με την συνθήκη του Νεϊγί (27 Νοεμβρίου 1919) της αποδόθηκε η Δυτική Θράκη, ενώ με τη συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) της παραχωρήθηκαν η Ανατολική Θράκη (μέχρι τα πρόθυρα της Κωνσταντινούπολης), τα νησιά Ίμβρος και Τένεδος, καθώς και η δυνατότητα εξάσκησης κυριαρχικών δικαιωμάτων στην περιοχή της Σμύρνης.

Το υπεριαλιστικό αυτό μοίρασμα του κόσμου παρέσυρε στη δίνη του πολέμου σχεδόν 1,5 δισεκατομμύρια ανθρώπους. Από τα 65 περίπου εκατομμύρια που επάνδρωσαν τους στρατούς των εμπόλεμων συνασπισμών, 8,52 εκατομμύρια σκοτώθηκαν στα πεδία των μαχών, 21,18 εκατομμύρια τραυματίστηκαν – έμειναν ανάπτηροι, ενώ 7,75 εκατομμύρια έγιναν αιχμάλωτοι ή αγνοούμενοι. Επιπροσθέτως, 948 χιλιάδε

στερλίνες», ενώ τα «ετήσια έσοδα των αμερικανικών μονοπωλίων στα 1916 – 1918 ήταν κατά μέσο όρο 4,8 δισ. δολάρια μεγαλύτερα από ό,τι στα τρία τελευταία χρόνια πριν από τον παγκόσμιο πόλεμο».

Το 1917 – 1919 η μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο – ταξικό έγινε πραγματικότητα στη Ρωσία, στη Γερμανία, στη Φινλανδία και την Ουγγαρία.

Η σοσιαλδημοκρατία στον πόλεμο

Η κήρυξη του πολέμου από τις ευρωπαϊκές άρχουσες πολιτικές και οικονομικές ελίτ και η υιοθέτηση του (είτε με συναίνεση, είτε με βια) από την πλειοψηφία των καταπιεσμένων – εκμεταλλευμένων τάξεων είχε σαν αποτέλεσμα το όνειρο για κοινωνική χειραφέτηση και παγκόσμια συναδελφοσύνη των λαών να θαφτεί στα χαρακώματα, την λάσπη, το αίμα και τον βόρβορο.

Η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία με κύριο εκπρόσωπο την γερμανική διακήρυξη ότι: «... προέχει τώρα ο αγώνας για την προάσπιση της πατρίδας, ο ταξικός αγώνας πρέπει να περιμένει ...» Το κάθε σοσιαλιστικό κόμμα στην χώρα του ακολούθησε μια εθνικιστική σοβινιστική πολιτική και ταυτίστηκε με την άρχουσα τάξη υπέρ του πολέμου.

Παραμονές του πολέμου, τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα αποτελούσαν μια καθ' όλα υπολογίσιμη δύναμη, μετρώντας 3,4 εκατομμύρια μέλη κι 7,4 εκατομμύρια εργάτες οργανωμένους στα συνδικάτα υπό την επιρροή τους.

Η σοσιαλδημοκρατία ήταν πρώτη πολιτική δύναμη στη Γερμανία και δεύτερη σε αρκετές άλλες από τις χώρες που ενεπλάκησαν στον πόλεμο (Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Αυστρία, Ιταλία). Διέθετε επομένως και υπολογίσιμες δυνάμεις και τον ανάλογο σχεδιασμό (όπως αυτός είχε χαραχτεί κατά τα συνέδρια της Β' Διεθνούς το 1907, 1910 και 1912) ώστε να προβάλει σοβαρά εμπόδια στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο και την αλληλοσφαγή των εργαζομένων χάριν των κερδών των μονοπωλίων. Ωστόσο, τίποτα τέτοιο δε συνέβη. Τουναντίον, η Β' Διεθνής πέρασε σχεδόν στο σύνολό της στο σοσιαλσοβινισμό.

Την 1η Αυγούστου 1914, μέρα κήρυξης του πολέμου από τη Γερμανία κατά της Ρωσίας, σύσσωμος ο γερμανικός σοσιαλδημοκρατικός Τύπος προσχώρησε στην αστική προπαγάνδα (περί «ρωσικής απειλής»), καλώντας την εργατική τάξη να «προστατεύσει την πατρίδα από τη ρωσική βαρβαρότητα» πολεμώντας «έως την τελική νίκη». Η διεύθυνση της σοσιαλδημοκρατικής εφημερίδας «Φόρβερτς», μάλιστα, κατέθεσε στο διοικητή του στρατιωτικού τομέα του Βρανδεμβούργου ενυπόγραφη δήλωση πως δε θα καταπιανόταν με ζητήματα «ταξικής πάλης και ταξικού μίσους». Την επομένη (2 Αυγούστου), οι σοσιαλδημοκράτες ηγέτες των συνδικάτων σύναψαν συμφωνία με τους εργοδότες προκειμένου ν' αποφευχθούν οι απεργίες και να εξασφαλιστεί η «απαραίτητη» εργασιακή ειρήνη στα μετόπισθεν του ιμπεριαλιστικού πολέμου. Στις 3 Αυγούστου η κοινοβουλευτική ομάδα του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος αποφάσισε με συντριπτική πλειοψηφία (78 υπέρ έναντι 14 κατά) να εγκρίνει τις προτεινόμενες από την κυβέρνηση πολεμικές πιστώσεις, τις οποίες και υπερψήφισε την επόμενη μέρα, μαζί με τους πολιτικούς εκπροσώπους της αστικής τάξης στο Ράιχσταγκ. Ο Ου. Χάαζε, εκφωνώντας τη δήλωση του κόμματος υπέρ του πολέμου, τόνισε μεταξύ άλλων: «Σε ώρα κινδύνου δε θα εγκαταλείψουμε την πατρίδα».

«Εμείς στη Γερμανία», ισχυρίζόταν το ηγετικό στέλεχος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Φ. Σάιντεμαν, «έχουμε καθήκον ν' αμυνθούμε. Έχουμε καθήκον να υπερασπίσουμε τη χώρα της πιο προχωρημένης σοσιαλδημοκρατίας από τη ρωσική σκλαβιά [...] Εμείς, οι σοσιαλδημοκράτες, με το γεγονός ότι προσχωρήσαμε στη σοσιαλιστική Διεθνή, δεν πάψαμε να είμαστε Γερμανοί».

Οι Σοσιαλδημοκράτες της Αυστρίας, κατά το παράδειγμα του γερμανικού κόμματος (το οποίο επιδοκύμασαν ανεπιφύλακτα κι εξαρχής), στήριξαν επίσης την ιμπεριαλιστική πολιτική της αστικής τους τάξης, καλυπτόμενοι αντίστοιχα πίσω από το σύνθημα της «υπεράσπισης της πατρίδας» από τη «ρωσική βαρβαρότητα». Ακολούθως, κήρυξαν την «πολιτική –ταξική– ειρήνη» κι ενέκριναν τα έκτακτα μέτρα της αυστριακής κυβέρνησης.

Από την «άλλη πλευρά», στη Γαλλία, παρά την προκλητική δολοφονία του σοσιαλιστή ηγέτη Z. Ζορές που υπήρξε σφοδρός κατήγορος του πολέμου στις 31 Ιούλη, καμιά αντίδραση δεν υπήρξε. Αντιθέτως, «στις 4 Αυγούστου, στην κηδεία του Ζορές, οι εργάτες άκουσαν από τους ηγέτες του Σοσιαλιστικού Κόμματος και της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργασίας το προδοτικό σύνθημα της «εθνικής ενότητας» και της κατάπαυσης του ταξικού αγώνα. Οι γάλλοι σοσιαλσοβινιστές διαβεβαίωναν [τους εργάτες] πως οι χώρες της Αντάντ είναι τάχα η «αμυνόμενη πλευρά», οι «φορείς της προόδου» στον αγώνα εναντίον του επιθετικού πρωσισμού».

Επικεφαλής των «πολεμικών κυβερνήσεων» έως το 1917 τέθηκαν πρώην σοσιαλιστές (αρχικά ο P. Βιβιανί και κατόπιν ο A. Μπριάν), ενώ υπουργικούς θώκους κατέλαβαν και πολλά νυν στελέχη του Σοσιαλιστικού

Κόμματος, όπως ο M. Σαμπά (Δημοσίων Έργων), ο I. Γκεντ (υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου) και ο A. Τομά (Εξοπλισμών και Πολεμικής Βιομηχανίας). Αντίστοιχα, στη βελγική κυβέρνηση μετείχε ο επικεφαλής του Εργατικού Κόμματος της χώρας E. Βαντερβέλντε.

Το Βρετανικό Εργατικό Κόμμα ψήφισε κι εκείνο τις πολεμικές πιστώσεις, ενώ συνέδραμε την κυβέρνηση στην επιβολή της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας για την οποία υπήρχαν πολλές αντιδράσεις στις γραμμές της εργατικής τάξης, αλλά και σε πολλές οργανώσεις βάσης του κόμματος και των συνδικάτων. Οι Εργατικοί ηγέτες έγιναν οι καλύτεροι εκπρόσωποι των μονοπωλιακών-ιμπεριαλιστικών συμφερόντων της χώρας τους στην εργατιά. «Για τον εργάτη που καλείται να χύσει το αίμα του», τόνιζε χαρακτηριστικά ο ΓΓ των σιδηροδρομικών Τζ. Μπρόμλεϊ, «θα ήταν σίγουρα καταστροφή μια νικήτρια Γερμανία. Εμείς εξασφαλίζουμε τις τράπεζες από περιττά ρίσκα, εμείς διασφαλίζουμε τα κέρδη των σιδηροδρόμων. Και οι δύο θεσμοί είναι κομμάτια της μεγάλης μας Αυτοκρατορίας, της οποίας οι ανάγκες πρέπει να προστατευτούν». Όταν το 1915 η κυβέρνηση των Φλελευθέρων ανασυγκροτήθηκε σε κυβέρνηση συνασπισμού, οι Εργατικοί δε δίστασαν να λάβουν μέρος, με τον επικεφαλής τους A. Χέντερσον να αναλαμβάνει το υπουργείο Παιδείας (στη συνέχεια διετέλεσε υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου στην πιο στενή αριθμητικά «Πολεμική Κυβέρνηση» του Λόιντ Τζορτζ). Δύο ακόμα Εργατικοί μπήκαν στην κυβέρνηση το 1916, ο Τζ. Χοτζ (ως υπουργός Εργασίας) και ο Τζ. Μπαρνς (ως υπουργός Συντάξεων).

Η δεύτερη (μαρξιστική) Διεθνής διαλύθηκε και το ευρωπαϊκό προλεταριάτο παραπλανημένο αντί να ακολουθήσει τα επαναστατικά κελεύσματα για κοινωνική αλλαγή και το «Προλετάριοι όλων των χωρών ενωθείτε», παρασύρθηκε σε αυτό τον όλεθρο υπερασπιζόμενο τα συμφέροντα των αρχουσών πολιτικών και οικονομικών ελίτ των κρατών του και έγινε κρέας για τα κανόνια των καπιταλιστών. Το «Προλετάριοι όλων των χωρών ενωθείτε» παραχώρησε την θέση του στο «Προλετάριοι όλων των χωρών σφαχτείτε!». «Γιατί είναι γλυκός κι ωραίος ο θάνατος για την πατρίδα ...».

Μόνο μερικοί ριζοσπάστες σοσιαλιστές όπως ο Γάλλος Zan Ζωρές που δολοφονείται στο Παρίσι, οι αναρχικοί, το μικρό τότε κόμμα των μπολσεβίκων με τον Λένιν, καθώς επίσης τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Βουλγαρίας («Στενοί»), της Σερβίας και της Ρουμανίας, οι Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου των ΗΠΑ και μια μικρή φράξια σοσιαλεπαναστατών μέσα στο γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, μαζί με την Róza Lóvęζεμπουργκ και τον Καρλ Λίμπτκνεχτ εναντιώνονται στο πόλεμο. Ο θεμελιωτής του αναρχικού κομμουνισμού Πιοτρ Κροπότκιν φοβούμενος τον γερμανικό μιλιταρισμό και επεκτατισμό τάσσεται με το πλευρό των Γάλλων, της Αντάντ, και υπέρ της συμμετοχής της Ρωσίας στον πόλεμο. Οι αντιδράσεις των αναρχικών ήταν έντονες, ελάχιστοι αναρχικοί ακολούθησαν την άποψη του Κροπότκιν και αυτό είχε σαν συνέπεια να οδηγήσει τον Κροπότκιν σε πολιτική απομόνωση.

Παράλληλα οι αναρχικοί μαζί με άλλους ριζοσπάστες σοσιαλιστές μένοντας συνεπείς στο «πόλεμος στον πόλεμο των αφεντικών» και στο «Από τον Εθνικό Πόλεμο στον Ταξικό Πόλεμο» του Μπακούνιν ανέπτυξαν ένα αντιπολεμικό – αντιμιλιταριστικό κίνημα. Οι διαδηλώσεις και οποιαδήποτε καμπάνια ενάντια στον πόλεμο σε πολλές χώρες ήταν απαγορευμένες από τις κυβερνήσεις. Παρ' όλα αυτά όμως έγιναν διαδηλώσεις σε κάποιες χώρες και παρουσιάστηκαν οι πρώτοι αντιμιλιταριστές, λιποτάκτες και αρνητές στράτευσης (αντιτρρησίες συνείδησης). Οι περισσότεροι στην παρανομία και κυνηγημένοι από τα καθεστώτα γιατί υπήρχε η εκτέλεση, η ποινή του θανάτου για εσχάτη προδοσία.

Εισήγηση για τις παρουσιάσεις του βιβλίου «ΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ ΣΤΟΝ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ»

<